

Дуюнова Тетяна Василівна

*доктор економічних наук, кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри права та європейської інтеграції
Державний біотехнологічний університет*

Duiunova Tetiana

*Doctor of Economics, PhD in Law, Associate Professor,
Head of the Department of Law and European Integration
State Biotechnology University
ORCID: 0000-0002-7217-4363*

Півненко Людмила Володимирівна

*старший викладач кафедри права та європейської інтеграції
Державний біотехнологічний університет*

Pivnenko Liudmyla

*Senior Lecturer of the Department of Law and European Integration
State Biotechnology University
ORCID: 0000-0001-5564-0273*

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-7-10075

ЕФЕКТИВНІСТЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РІЗНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ (КРАЇНИ ЄС)

EFFICIENCY OF THE COURT SYSTEM IN CRIMINAL PROCEEDINGS: COMPARATIVE ANALYSIS OF DIFFERENT LEGAL SYSTEMS (EU COUNTRIES)

Анотація. Вступ. Ефективність судової системи у кримінальному провадженні є показником високого рівня правопорядку та справедливості в країні. Вивчення і порівняльний аналіз правових систем різних країн ЄС має на меті розкрити особливості їх функціонування та вдосконалення національного судово-процесуального механізму. Цей аналіз охоплює різні елементи кримінального провадження, зокрема швидкість розгляду справ, рівень доступності до правосуддя, захист прав обвинувачених та потерпілих, а також незалежність суддів.

Дослідження також враховує вплив соціально-економічних та політичних факторів на функціонування судової системи. Економічна стабільність та рівень фінансування визначають можливості належного забезпечення судової системи ресурсами та кваліфікованими кадрами. Політичний вплив характеризується рівнем незалежності суддів та відсутністю корупції. Цей показник впливає на справедливе та неупереджене судочинство. Зважаючи на це, автори досліджують, як різні країни ЄС долають проблеми, які перед ними постають та які заходи вживають для зміцнення власної судової системи.

Мета. Метою дослідження є аналіз ефективності судової системи у кримінальному провадженні в країнах ЄС з метою адаптації цінного досвіду до вітчизняної правової системи.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові основи забезпечення функціонування судової системи у кримінальному провадженні України та країн ЄС; 2) праці вітчизняних авторів, що проводять свої науково-практичні дослідження у сфері кримінального права та процесу, зокрема щодо ефективності судової системи у процесі розгляду кримінальних справ.

В процесі дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики складових судового процесу та функцій судової системи кримінальних справ, а також визначення критеріїв ефективності судової системи у кримінальному провадженні для аналізу та порівняння); формалізації, аналізу та синтезу (для побудови схеми формування судової інформації про кримінальні справи у правовій системі країн ЄС);

логічного узагальнення результатів (формулювання висновків щодо ефективності судової системи у різних правових системах країн ЄС, а також їх роль для вітчизняного судочинства).

Результати. Результати дослідження можуть використовуватися для розробки рекомендацій щодо вдосконалення національної судової системи, підвищення її ефективності та забезпечення високих стандартів правосуддя. Запропоновані заходи та рекомендації сприятимуть зменшенню тривалості судових процесів, покращенню доступності правосуддя та зміцненню незалежності судової влади. Цей показник є надзвичайно важливим кроком для забезпечення правопорядку і справедливості в Україні. Особлива увага в процесі дослідження приділялася організаційним та процесуальним аспектам судових систем, які можуть бути корисними для вдосконалення вітчизняного кримінального провадження.

Перспективи. Вивчення досвіду ЄС дозволяє сформулювати рекомендації для реформування судової системи України з метою підвищення її ефективності та справедливості. Це дослідження сприяє глибшому розумінню підходів до організації судової системи та їх адаптації до вітчизняних умов. Вивчення правових систем країн ЄС допомагає встановити оптимальні умови у сфері кримінального провадження, які можна інтегрувати в українське законодавство. Аналіз різних правових систем допомагає визначити головні елементи, що впливають на швидкість, якість та неупередженість судових процесів.

Запозичення європейської практики сприятиме підвищенню прозорості та зміцненню довіри до судової системи в Україні. Окрім того, вивчення досвіду ЄС допомагає встановити ефективні механізми захисту прав підозрюваних та обвинувачених, а це є важливим елементом справедливого судочинства. Результати цього дослідження можуть використовуватися для підготовки рекомендацій щодо професійного навчання суддів та підвищення їхньої кваліфікації. Таким чином, порівняльний аналіз правових систем країн ЄС є важливим кроком до вдосконалення судової системи України.

Ключові слова: кримінальне провадження, судова система, судовий процес, суд, правова система.

Summary. Introduction. The effectiveness of the judicial system in criminal proceedings is an indicator of the high level of law and order and justice in the country. The study and comparative analysis of the legal systems of different EU countries aims to reveal the peculiarities of their functioning and improvement of the national judicial and procedural mechanism. This analysis covers various elements of criminal proceedings, including the speed of processing cases, the level of access to justice, the protection of the rights of the accused and victims, as well as the independence of judges.

The study also takes into account the influence of socio-economic and political factors on the functioning of the judicial system. Economic stability and the level of funding determine the possibilities of properly providing the judicial system with resources and qualified personnel. Political influence is characterized by the level of independence of judges and the absence of corruption. This indicator affects fair and impartial justice. With this in mind, the authors examine how different EU countries are overcoming the challenges they face and what measures they are taking to strengthen their own judicial systems.

Purpose. The purpose of the study is to analyze the effectiveness of the judicial system in criminal proceedings in EU countries with the aim of adapting valuable experience to the domestic legal system.

Materials and methods. The research materials are: 1) regulatory and legal bases for ensuring the functioning of the judicial system in criminal proceedings in Ukraine and EU countries; 2) works of domestic authors conducting their scientific and practical research in the field of criminal law and process, in particular regarding the effectiveness of the judicial system in the process of consideration of criminal cases.

The following scientific methods were used in the research process: theoretical generalization and grouping (to characterize the components of the judicial process and the functions of the judicial system in criminal cases, as well as to determine the criteria for the effectiveness of the judicial system in criminal proceedings for analysis and comparison); formalization, analysis and synthesis (to build a scheme for forming judicial information on criminal cases in the legal system of EU countries); logical generalization of the results (formulation of conclusions regarding the effectiveness of the judicial system in various legal systems of the EU countries, as well as their role for the domestic judiciary).

The results. The results of the study can be used to develop recommendations for improving the national judicial system, increasing its efficiency and ensuring high standards of justice. The proposed measures and recommendations will contribute to reducing the duration of court proceedings, improving access to justice and strengthening the independence of the judiciary. This indicator is an extremely important step for ensuring law and order and justice in Ukraine. Special attention in the research process was paid to organizational and procedural aspects of judicial systems, which can be useful for improving domestic criminal proceedings.

Discussion. Studying the experience of the EU makes it possible to formulate recommendations for reforming the judicial system of Ukraine in order to increase its efficiency and fairness. This study contributes to a deeper understanding of approaches to the organization of the judicial system and their adaptation to domestic conditions. Studying the legal systems of EU countries helps to establish optimal conditions in the field of criminal proceedings, which can be integrated into Ukrainian legislation. An analysis of different legal systems helps to identify the main elements affecting the speed, quality and impartiality of judicial processes. Borrowing European practice will help reduce corruption, increase transparency, and strengthen confidence in the judicial system in Ukraine.

In addition, studying the experience of the EU helps to establish effective mechanisms for the protection of the rights of suspects and accused persons, which is an important element of a fair trial. The results of this study can be used to prepare recommendations for professional training of judges and improving their qualifications. Thus, a comparative analysis of the legal systems of the EU countries is an important step towards improving the judicial system of Ukraine.

Key words: criminal proceedings, court system, court process, court, legal system.

Постановка проблеми. Ефективність судової системи у кримінальному провадженні є чинником, який забезпечує правопорядок та справедливість в будь-якому суспільстві. В Україні ця проблема постає особливо актуально на тлі подій, пов'язаних із реформуванням правової системи та боротьбою з корупцією. Незважаючи на проведені реформи, українська судова система все ще час від часу зіштовхується з низкою проблем, серед яких чільне місце посідають проблеми, пов'язані із затягуванням розгляду матеріалів, неналежною доступністю до правосуддя для деяких верств населення, низький рівень захисту прав учасників кримінального провадження. Для подолання цих та низки інших проблем важливо вивчити досвід провідних країн ЄС, які досягли значного успіху у розбудові ефективної судової системи. Порівняльний аналіз правових систем Німеччини, Франції та Англії допоможе встановити фактори, які впливають на ефективність судочинства та можуть бути адаптовані до українського законодавства. Також важливо врахувати вплив соціально-економічних та політичних чинників на функціонування судової системи. Вивчення означених аспектів допоможе розробити конкретні рекомендації для покращення здійснення вітчизняного кримінального судочинства. Таким чином, дослідження сприятиме підвищенню якості правосуддя в Україні та забезпеченню справедливого судового розгляду для всіх громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням визначеного питання займалася низка вітчизняних науковців. Москвич Л. М. [1] у власному дослідженні звертає увагу на ефективність судової системи та її вплив на вітчизняну і міжнародну практику розгляду кримінальних проваджень. Лазоренко Є. Ю. [5] досліджує генезис повноважень Верховного суду в кримінальному судочинстві на прикладі деяких країн світу. Подібне дослідження проводить і Калатур М. [6]. Окрім того, Черепій П. М. [8] досліджує особливості кримінального судочинства ФРН, а Самощенко І. В. [9] проводить аналіз кримінального покарання фізичних осіб в Англії.

Зважаючи на наукові напрацювання з теми, питання щодо ефективності функціонування судової системи у кримінальному провадженні різних країн ЄС залишається не розкритим, і потребує додаткового дослідження.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз ефективності судової системи у кримінальному провадженні в країнах ЄС з метою адаптації цінного досвіду до вітчизняної правової системи.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові основи забезпечення функціонування судової системи у кримінальному провадженні України та країн ЄС; 2) праці вітчизняних авторів, що проводять свої науково-практичні дослідження у сфері кримінального права та процесу, зокрема щодо ефективності судової системи у процесі розгляду кримінальних справ.

В процесі дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики складових судового процесу та функцій судової системи кримінальних справ, а також визначення критеріїв ефективності судової системи у кримінальному провадженні для аналізу та порівняння); формалізації, аналізу та синтезу (для побудови схеми формування судової інформації про кримінальні справи у правовій системі країн ЄС); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків щодо ефективності судової системи у різних правових системах країн ЄС, а також їх роль для вітчизняного судочинства).

Виклад основного матеріалу. Інтерес до проблеми визначення стандартів ефективності судової системи є особливо актуальним тоді, коли виникає усвідомлення, що зосередження лише на кризових явищах без пошуку відповіді на питання щодо природи суду в демократичному суспільстві та його функціонування є непродуктивним. Громадяни мають сприймати суд як реальний інструмент захисту цінностей демократичного суспільства. Не існує єдиного та універсального методу для визначення таких стандартів; у кожній країні вони розробляються із врахуванням певної специфіки.

Належне визначення стандартів ефективності судової системи для України є актуальним завданням, яке активно обговорюється в практичній площині. Це пов'язано з тим, що в публічному та політичному дискурсі щодо цієї системи домінують питання її структури та механізмів функціонування, тоді як проблема результатів діяльності судів залишається недостатньо дослідженою. Підсилена занепокоєність суспільства та самих суддів станом справ у судовій системі, особливо зменшення рівня суспільної довіри до судів, спонукає науковців до визначення реалістичних і практично корисних результатів діяльності цієї гілки влади [1, с. 87].

Судочинство є самостійною галуззю в діяльності держави та різнобічною, специфічною сферою, в якій чільну роль відіграють суди як державні органи. Вони мають закріплене конституційно (стаття 124 Конституції України [2]) виключне повноваження здійснювати правосуддя в Україні. Основна функція органів судової влади полягає у здійсненні правосуддя, що включає відновлення справедливості законним шляхом через постановлення судом обґрунтованого рішення та його виконання.

Варто наголосити на тому, що поняття судочинства у широкому розумінні не обмежується лише реалізацією судами таких повноважень у процесуальному порядку, а виходить далеко за формальні рамки процесу і охоплює питання організації судової влади загалом, суддівського самоврядування, структури судової системи, її функціонування та фінансування, взаємовідносини між судами та органами судової влади з органами законодавчої та виконавчої влади, правила призначення суддів, їх кар'єрний

розвиток, поведінку, відповідальність за порушення та звільнення з посади. Всі ці елементи є частинами єдиного механізму, спрямованого на забезпечення функціонування ефективної та доступної судової системи. Існування такої системи є важливим для будь-якої демократичної країни, оскільки держава зобов'язується забезпечити своїм громадянам практичну реалізацію основоположного конституційного права на судовий захист [3, с. 9].

Правова система Франції є типовим представником континентальної правової системи. Вона ґрунтується на римському праві і містить кодифіковане законодавство, яке має вищу юридичну силу. Основними джерелами права є закони, кодифіковані у Цивільному, Кримінальному, Торговому кодексах. Суди в такій системі застосовують закон, керуючись його буквальним змістом і попередніми судовими рішеннями, не створюючи нове право. Французька правова система характеризується чіткою ієрархією норм та судових інстанцій, що забезпечує стабільність і передбачуваність правозастосування [4, с. 54].

Автори погоджуються з думкою Є. Ю. Лазоренко, який говорить, що в Україні та Франції розгляд кримінальних проваджень у касаційному порядку належить виключно до компетенції Верховного Суду. Цей суд є найвищою інстанцією, яка переглядає рішення, що набрали законної сили, з точки зору правильності застосування закону. Таким чином, Верховний Суд забезпечує єдність судової практики та дотримання законності [5, с. 253].

Натомість інший вітчизняний дослідник М. Калатур вказує на те, що у Франції розслідування злочинів здійснюють слідчим суддею, поліцією та жандармерією. Французька прокуратура керує діяльністю поліції та підтримує обвинувачення в суді. Слідчий суддя виконує функції слідчого і діє самостійно, підкоряючись лише закону. Суддя по свободах і ув'язненнях також має низку визначених повноважень в процесі здійснення розслідування злочинів. Поліція сприяє слідчому судді у встановленні порушень кримінального законодавства, зборі доказів, розшуку злочинців та їх передачі судовому слідчому. Слідчий суддя здійснює всі необхідні слідчі дії для встановлення істини і забезпечує обвинуваченому право на захист з можливістю доручення певних слідчих дій посадовим особам судової поліції, окрім допитів та очних ставок [6, с. 131].

Отже, у Франції діє трирівнева судова система, яка складається із судів першої інстанції та судів прилеглої юрисдикції, судів другої інстанції — апеляційних судів, які формуються із окремих палат, зосереджених на цивільних і кримінальних справах. Касаційний суд знаходиться на чолі системи загальних судів. До його компетенції входить розгляд касаційних справ на рішення нижчих в судовій ієрархії судів з питань права.

Важливим елементом кримінальної юстиції у Франції є суди Ассізі, (виїзний суд, який розгля-

дає справи за участю присяжних), оскільки вони спеціалізуються на розгляді складних злочинів, таких як вбивство чи тероризм [7]. Склад ассізізького суду включає професійних суддів, які мають значний досвід у кримінальних справах, та присяжних — громадян які виявили бажання брати участь у кримінальному провадженні. Участь присяжних у судовому процесі сприяє забезпеченню об'єктивності та розумінню чіткої суспільної позиції в процесі вирішення кримінальних справ. Суди Ассізі мають право приймати рішення щодо міри вини обвинуваченого і виносити рішення, які можуть оскаржуватися до судів вищої інстанції. Такий формат суду дозволяє забезпечити справедливість і ефективність у найскладніших та найрезонансніших кримінальних провадженнях.

Функціонування суду присяжних в Україні має свою особливу організаційно-правову форму та викликає інтерес вітчизняних дослідників, які тлумачать питання ефективності його функціонування. Конституція України в ч. 4 ст. 124 декларує, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. Загально зрозуміло, що запровадження інституту присяжних у кримінальному судочинстві Україна зробила важливий крок до демократизації кримінального судочинства, створила необхідні умови для подальшого втілення ідей правової держави у сфері правосуддя. Водночас, статус інституту присяжних у системі кримінального судочинства України потребує змін, тому врахування позитивних аспектів функціонування суду присяжних Франції, сприятиме підвищенню справедливості суду загалом, та відновлення довіри до судів, як одного із найважливіших питань, яке стоїть перед Україною.

Судова система ФРН у кримінальному провадженні відома своєю структурною складністю, яка містить декілька рівнів установ та спеціалізованих судів. Основний рівень складають дільничі суди (Landgericht), які розглядають тяжкі кримінальні правопорушення з використанням колегіального складу професійних суддів. На наступному рівні знаходяться апеляційні суди (Oberlandesgericht), які вирішують апеляційні скарги, що надійшли від дільничих судів. Найвищою установою є Федеральний Верховний суд (Bundesgerichtshof), який контролює правозастосування, і Федеральний Конституційний Суд (Bundesverfassungsgericht), який забезпечує конституційність законодавства. Судова система ґрунтується на принципах колегіальності та права на оборону, забезпечуючи об'єктивний і справедливий розгляд кримінальних справ.

Черепій П. М. зазначає, що у системі судів Німеччини, які здійснюють кримінальну юрисдикцію, три рівні судів можуть бути судами першої інстанції, на відміну від судів з цивільною юрисдикцією. Такий підхід зумовлений, передусім, великою увагою, яку німці приділяють тяжким та особливо тяжким

злочинам з точки зору їх публічної значущості, а не складністю правових питань в межах національного законодавства. Крім того, при розгляді деяких кримінальних справ судді мають враховувати певні нормативні положення зі сфери доказового права та юридичної оцінки вчинених дій, які впливають із законодавства інших країн та міжнародних договорів, зокрема тих, що відносяться до «європейського права [8, с. 136].

Отже, досліджуючи питання ефективності судової системи у кримінальному провадженні Німеччини автори приходять до висновку, що система судочинства ФРН є чітко структурованою, оскільки містить суди трьох інстанцій, які розглядають кримінальні справи різної юрисдикції. Позитивним аспектом судової системи ФРН є функціонування окремих судових установ, які займаються справами неповнолітніх та молоді. Такий підхід спрямований на психологічні та виховні аспекти, і разом з тим має надзвичайно важливу роль у перевихованні правопорушників, які не досягли повноліття. Це розмежування сприяє не лише справедливому правосуддю, але й забезпечує реабілітацію та ресоціалізацію молоді і підвищує шанс стати повноцінним членом суспільства, не зважаючи на складне минуле.

У судовій системі Німеччини також діє Федеральна судова палата, яка за своїми функціями нагадує Верховний суд України. Цей орган забезпечує вищий контроль за судовою практикою, підтримуючи єдність правових принципів в країні. Суди ФРН тісно співпрацюють з правоохоронними органами, а також сприяють забезпеченню ефективного розслідування та розгляду кримінальних справ. Окрім того, автори звернули увагу, що суди ФРН активно застосовують європейське право, враховуючи міжнародні стандарти правосуддя та інтеграцію їх у національно-правовий простір країни. Це забезпечує високий рівень правового захисту громадян та підтримку демократичних принципів в судочинстві.

Система судочинства ФРН містить механізми суддівського самоврядування, який головним чином сприяє незалежності судової влади. Судді в Німеччині відзначаються високим рівнем професійної підготовки, що дозволяє їм ефективно виконувати свої професійні обов'язки, забезпечуючи справедливість ведення судового процесу, зокрема і під час розгляду кримінальних проваджень. Загалом, судова система Німеччини демонструє високу ефективність та справедливість, що є результатом плідних напрацювань, спеціалізації судів та інтеграції європейських правових стандартів.

На думку авторів, Україна може взяти для себе низку ефективних елементів із судової системи Німеччини і успішно запровадити їх в сучасній судовій системі, зокрема і в кримінальному процесі. Функціонування спеціалізованих судів для неповнолітніх та молоді дозволяє враховувати психологічні та виховні аспекти, забезпечуючи надзвичайно важливе

значення для ресоціалізації молоді. Досить ефективним елементом має стати інтеграція європейського права у вітчизняний правовий простір, який сприяє би підвищенню рівня правового захисту громадян. Окрім того, важливим елементом є також і підвищення ефективності суддівського самоврядування для зміцнення незалежності судової влади. Поміж з тим, одним із найголовніших ознак ефективного функціонування судової системи є інвестиції у підвищення кваліфікації суддів та налагодження ефективної взаємодії між судами та правоохоронними органами. Такі дії мають сприяти всебічному розслідуванню кримінальних правопорушень. Загалом, досвід Німеччини по організації та структурній побудові системи судів може бути корисним у рамках організації реформування системи судочинства України.

Ефективність судової системи у кримінальному провадженні Англії є важливою темою для порівняльного аналізу в структурі правових систем країн ЄС. Англійська судова система, яка ґрунтується на загальному праві, значно відрізняється від континентальної правової системи, яка діє у Франції чи в Німеччині. Однією з головних особливостей судової системи Англії є її прецедентне право, де судові рішення вищих судів мають обов'язкову силу для нижчих інстанцій. Цей факт сприяє стабільності та передбачуваності правових норм. Окрім того, важливу роль у кримінальному провадженні відіграють магістратські суди, які розглядають більшість кримінальних справ на початковому етапі кримінального провадження, та королівські суди, які займаються тяжкими та особливо тяжкими злочинами.

Англійська система відзначається високим рівнем незалежності суддів та прозорістю самого судового процесу. Судді в Англії мають забезпечені права та гарантії, які підсилюють сприйняття об'єктивності та неупередженості у прийнятті рішень. Процедура відбору суддів, яка включає суворі критерії та оцінювання, забезпечує високий професійний рівень всього суддівського корпусу.

Важливим елементом англійської судової системи є наявність суду присяжних, який розглядає складні кримінальні провадження. Інститут присяжних забезпечує участь громадськості у правосудді та сприяє підвищенню довіри до судової системи. Присяжні займаються вирішенням питань факту, тоді як суддя забезпечує правову основу процесу та приймає рішення на основі фактів та зібраних доказів, встановивши вину чи невинуватість особи. Англійська кримінально-правова система містить різні механізми, які впливають на прискорення судових процесів та зменшення навантаження на суди. Наприклад, існують процедури попереднього слухання, які дозволяють вирішувати питання без повного судового розгляду, а також можливість використання альтернативних методів вирішення спорів, таких як медіація.

За словами І. В. Самощенко, на відміну від кримінального права України, де існує чіткий перелік

Таблиця 1

Особливості судової системи Англії

Судова система Англії	Опис
Прецедентне право	Судові рішення вищих судів є обов'язковими для нижчих інстанцій, які забезпечують стабільність правових норм
Магістратські суди	Розглядають кримінальні справи на початковому етапі провадження
Королівські суди	Займаються тяжкими та особливо тяжкими злочинами; мають розширену компетенцію.

Джерело: систематизовано автором

кримінальних покарань, англійське право не має єдиного законодавчого акту, який би визначав усі види покарань і їх розташування за рівнем тяжкості. В Англії відсутній кримінальний кодекс, а тому види покарання не є частиною єдиного законодавчого акту. Замість цього, розподіл видів покарань на основні та додаткові відсутній, і вони можуть групуватися, в залежності від складності кримінальної справи [9, с. 38].

Загалом, ефективність судової системи у кримінальному провадженні Англії обумовлена комбінацією традиційного підходу до правосуддя, високого професійного рівня суддів, прозорості та незалежності судових процесів, а також активною участю громадськості через інститут присяжних. Ці елементи можуть стати у нагоді іншим країнам світу, які ще не сформували міцну правову основу, в тому числі й у сфері кримінального правосуддя.

Автори вважають, що Україна може взяти на озброєння кілька важливих аспектів із судової системи Англії для покращення ефективності здійснення кримінального провадження. Перш за все необхідно звернути увагу на високий рівень незалежності суддів та їх професійну підготовку, як це реалізовано в Англії. Цей факт сприяє уникненню політичного впливу і гарантує об'єктивність та неупередженість винесення судових рішень. Окрім цього, досить важливо працювати над пошуком альтернативних методів вирішення спорів, зокрема медіацією, удосконалюючи цей надзвичайно важливий і ефективний метод вирішення спорів. Визначений процес сприяє зменшенню навантаження на суди та прискорює розгляд матеріалів кримінальних проваджень. Разом з цим, Україні варто звернути посилену увагу на досвід впровадження та функціонування спеціалізо-

ваних судів, таких як суди для неповнолітніх, оскільки ці суди зможуть забезпечити більш ефективний захист прав неповнолітніх в судовому процесі, а також сприяти реабілітації після відбуття покарання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Встановлено, що опрацьовані авторами судові системи у кримінальному провадженні країн ЄС мають низку цікавих і корисних аспектів. Так, визначальними факторами є незалежність суддів, прозорість судових процесів, та спеціалізація судових інституцій. Порівняльний аналіз правових систем різних країн ЄС, таких як Англія, Німеччина та Франція, відзначається важливістю впровадження розвинутої системи альтернативного вирішення спорів — медіації. Це знижує навантаження на суди та прискорює здійснення правосуддя.

Успішний досвід функціонування спеціалізованих судів для неповнолітніх в європейських країнах, зокрема в Англії та в ФРН, демонструє доцільність їхнього впровадження для захисту прав неповнолітніх. Не менш важливим питанням є незалежність суддів та високий рівень їхньої професійної підготовки. Ця особливість забезпечує об'єктивність судових рішень та уникнення політичного впливу. Прозорість судових процесів та доступність судових актів для громадськості підвищують відкритість та відповідальність судової влади перед суспільством. Подальші дослідження мають спрямовуватися на детальне вивчення можливостей адаптації цих аспектів до української судової системи. Дослідження досвіду інших країн ЄС та його адаптація до українських реалій може бути корисним у рамках організації реформування судової системи України та може значно підвищити ефективність кримінального судочинства.

Література

1. Москвич Л.М. М Ефективність судової системи: концептуальний аналіз : монографія. Харків : Видавництво «ФІНН», 2011. 384 с.
2. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 05.06.2024).
3. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.
4. Левенець В.Б. Моделі судового правозастосування України та Франції: Порівняльно-правове дослідження. *Право і суспільство*. 2019. № 6. С. 51–56. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/6_2019/part_1/11.pdf (дата звернення: 01.06.2024).

5. Лазоренко Є. Ю. Генезис повноважень верховного суду в кримінальному судочинстві на прикладі України та деяких країн світу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 251–254. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/64.pdf (дата звернення: 01.06.2024).

6. Калатур М. Особливості функціонування правоохоронних систем держав європейського союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. Вип. 1. С. 131–135. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/23.pdf> (дата звернення: 13.06.2024).

7. Dammer H., Albanese J. Comparative criminal justice systems. Cengage Learning, 2013. URL: https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/D6a5a9_Handbook_of_Transnational_Crime_and_Justice%20upl.pdf#page=34 (дата звернення: 05.06.2024).

8. Черепій П. М. Кримінальне судочинство Федеративної республіки Німеччина та його структура. *Науково-інформаційний вісник*. 2019. № 7. С. 133–138. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/7-20-13.pdf> (дата звернення: 13.06.2024).

9. Самощенко І. В. Особливості кримінального покарання щодо фізичних осіб в Англії. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 2. С. 36–44. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/2/9.pdf> (дата звернення: 13.06.2024).

References

1. Moskvych, L. M. (2011). *Efektivnist' sudovoyisystemy: kontseptual'nyy analiz* [Efficiency of the judicial system: conceptual analysis]: monograph. Kharkiv: FINN Publishing House [in Ukrainian].

2. Konstytutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine]: official. text. Kyiv: KM, 2023. 98 p. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> [in Ukrainian].

3. Yevropeys'ki ta mizhnarodni standarty u sferi sudochynstva [European and international standards in the field of justice]. (2015). Kyiv [in Ukrainian].

4. Levenets, B. B. (2019). Modeli sudovoho pravozastosuvannia Ukrainy ta Frantsii: Porivnialno — pravove doslidzhenia [Models of judicial enforcement of Ukraine and France: Comparative legal study]. *Law and Society*, № 6, pp. 51–56. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/6_2019/part_1/11.pdf [in Ukrainian].

5. Lazorenko, Ye. Yu. (2024). Henezys povnovazhen' verkhovnoho sudu v kryminal'nomu sudochynstvi na prykladi Ukrainy ta deyakykh krayin svitu [Genesis of powers of the supreme court in criminal proceedings on the example of Ukraine and some countries of the world]. *Legal Scientific Electronic Journal*, № 9, pp. 251–254. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/64.pdf [in Ukrainian].

6. Kalatur, M. (2021). Osoblyvosti funktsionuvannya pravookhoronnykh system derzhav yevropeys'koho soyuzu [Peculiarities of functioning of law enforcement systems of European Union states]. *Entrepreneurship, economy and law*, № 1, pp. 131–135. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/23.pdf> [in Ukrainian].

7. Dammer, H., Albanese, J. (2013). Comparative criminal justice systems. Cengage Learning, URL: https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/D6a5a9_Handbook_of_Transnational_Crime_and_Justice%20upl.pdf#page=34 [in Ukrainian].

8. Cherepiy, P. M. (2019). Kryminal'ne sudochynstvo Federatyvnoyi respubliky Nimechchyna ta yoho struktura [Criminal justice of the Federal Republic of Germany and its structure]. *Scientific and Information Bulletin*, № 7, pp. 133–138. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/7-20-13.pdf> [in Ukrainian].

9. Samoshchenko, I. V. (2020). Osoblyvosti kryminal'noho pokarannya shcho do fizychnykh osib v Anhliyi [Peculiarities of criminal punishment for individuals in England]. *South Ukrainian Law Journal*. № 2, pp. 36–44. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/2/9.pdf> [in Ukrainian].